

Laidiens: **29.10.2020., Nr. 210**

Oficiālās publikācijas Nr.: **2020/210.7**

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 194

Rīgā 2020. gada 20. oktobrī

(Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes
sēdes protokols Nr. 43 7. p.)

Krājaizdevu sabiedrību iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi

*Izdoti saskaņā ar Krājaizdevu sabiedrību likuma
27. panta otro daļu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. "Krājaizdevu sabiedrību iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi" (tālāk tekstā – noteikumi) nosaka minimālās prasības efektīvas iekšējās kontroles sistēmas izveidošanai un ir saistoši Latvijas Republikā licencētām krājaizdevu sabiedrībām, kas darbojas saskaņā ar Krājaizdevu sabiedrību likumu, (tālāk tekstā – sabiedrība).
2. Sabiedrība ievēro šo noteikumu prasības atbilstoši tās darbības apjomam, veidiem, sarežģītībai un specifikai.
3. Noteikumos lietotie termini:
 - 3.1. darbinieki – visi sabiedrības darbinieki, kuriem ir faktiskas darba tiesiskās attiecības ar sabiedrību, izņemot amatpersonas;
 - 3.2. amatpersonas – sabiedrības valdes un padomes (ja tāda ir izveidota) locekļi;
 - 3.3. atbilstības likumi, noteikumi un standarti – sabiedrības darbību regulējošie likumi un citi tiesību akti, ar sabiedrības darbību saistītie pašregulējošo institūciju noteiktie standarti, profesionālās rīcības un ētikas kodeksi un citi ar sabiedrības darbību saistīti labākās prakses standarti;
 - 3.4. pārējo terminu lietojums atbilst Kooperatīvo sabiedrību likuma un Krājaizdevu sabiedrību likuma terminu lietojumam.

II. Iekšējās kontroles sistēmas izveides vispārējās prasības

4. Iekšējās kontroles sistēmu sabiedrība organizē tā, lai sabiedrības amatpersonām būtu pamatota pārliecība, ka sabiedrības aktīvi ir nodrošināti pret zaudējumiem un nesankcionētu valdīšanu un lietošanu, darbības riski tiek

pastāvīgi uzraudzīti un novērtēti, darījumi notiek saskaņā ar sabiedrībā noteikto kārtību un ir pareizi grāmatoti, sabiedrība darbojas saprātīgi, piesardzīgi un efektīvi, pilnībā ievērojot likumu un citu tiesību aktu prasības.

5. Iekšējās kontroles sistēmu veido, ņemot vērā sabiedrības lielumu, veikto darījumu apjomu, to dažādību un sarežģītību, risku lielumu saistībā ar katru darbības sfēru, pārvaldes modeli, informācijas tehnoloģiju un citus faktorus, kuri ir būtiski konkrētās sabiedrības darbības mērķu īstenošanai.

6. Iekšējās kontroles sistēma ietver atbilstošas politikas un kontroles procedūras, lai pārvaldītu riskus, kas saistīti ar sabiedrības darbību. Sabiedrība ievieš tādas kontroles procedūras, kuras nodrošina efektīvu sabiedrības aktīvu aizsardzību un risku pārvaldīšanu, izvairoties no formālu un apgrūtinošu noteikumu un procedūru izveidošanas un uzturēšanas.

7. Par sabiedrības iekšējās kontroles sistēmas izveidi un efektīvu funkcionēšanu atbild sabiedrības amatpersonas, ņemot vērā šo noteikumu XI un XII nodaļā minētās sabiedrības padomes un valdes funkcijas.

8. Ja sabiedrība nav izveidojusi padomi, šajos noteikumos minētos sabiedrības padomes pienākumus pilda biedru kopsapulce (pārstāvju sapulce).

9. Iekšējās kontroles sistēmas pamatelementi ir:

9.1. attīstības stratēģijas noteikšana un darbības plānošana katram gadam;

9.2. sabiedrības lielumam un darbības riskiem atbilstoša organizatoriskā struktūra;

9.3. visu sabiedrības darbībā radušos būtisko risku identifikācija un pārvaldīšana, t.sk. mērīšana, novērtēšana un kontrole;

9.4. atbilstoša grāmatvedības uzskaites un vadības informācijas sistēma;

9.5. aktīvu un informācijas sistēmu aizsardzība;

9.6. iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošana, atbilstība mainīgiem darbības apstākļiem un tās efektivitātes novērtēšana;

9.7. ārpakalpojumu izmantošanas pārvaldība, ja sabiedrība tos izmanto.

III. Attīstības stratēģijas noteikšana un darbības plānošana

10. Sabiedrība izstrādā un dokumentē tās attīstības stratēģiju, kurā nosaka:

10.1. darbības mērķus, t.sk. plānoto finansiālo stāvokli, darbības veidus;

10.2. risku stratēģiju (politiku), t.sk. riskus, kurus sabiedrība vēlas uzņemt, pieļaujamo risku līmeni, rīcību pieļaujamā risku līmeņa ievērošanas nodrošināšanā;

10.3. mērķus likviditātes pārvaldības jomā, ņemot vērā sabiedrības darbību raksturojošos rādītājus un finansiālo stāvokli, kā arī regulējošās prasības;

10.4. kapitāla pietiekamības līmeņa uzturēšanas nosacījumus.

11. Sabiedrība izstrādā darbības plānu katram gadam, kurā norāda vismaz nākamajā gadā plānoto sabiedrības finansiālo stāvokli, darbības mērķus attiecīgajā periodā, darbības veidus un raksturīgākos darījumus, potenciālos riskus un pieļaujamos riska līmeņus, darbības rezultātu novērtēšanas kritērijus.

IV. Organizatoriskā struktūra

12. Sabiedrība nodrošina atbilstošu tās darbības organizāciju, t.sk. izveido sabiedrības lielumam un darbības riskiem atbilstošu un caurskatāmu organizatorisko struktūru, kuru izmaiņu gadījumā pārskata ne retāk kā reizi gadā.

13. Sabiedrība nodrošina, ka valdes un padomes (ja tāda ir izveidota) sastāvs ir atbilstoši veidots un sabalansēts, ņemot vērā sabiedrības lielumu, darbības specifiku, sarežģītību un attīstības stratēģiju.

14. Sabiedrība dokumentē tās organizatorisko struktūru, nosakot amatpersonu un darbinieku pienākumus (funkcijas), pilnvaras un atbildību darījumu veikšanā un kontrolē, nosakot un sadalot pienākumus un sagatavojot vispārīgus darba aprakstus (dienesta instrukcijas).

15. Dokumentējot organizatorisko struktūru, sabiedrība nosaka pārskatu sniegšanas un informācijas apmaiņas kārtību sabiedrībā, t.sk. to, kādu informāciju, kad un kam ir pienākums sniegt un saņemt un kāda informācija ir konfidenciāla un tālāk neizpaužama.

16. Nosakot amatpersonu un darbinieku pienākumus un piešķirot tiem pilnvaras, sabiedrība ievēro pienākumu dalīšanas principu, kas izpaužas kā to pienākumu (funkciju) nodalīšana, kas, ja tos apvienotu, ļautu kādai amatpersonai vai darbiniekam vienpersoniski veikt kādu darījumu pilnībā. Pienākumu dalīšanas princips aptver vismaz tādas darbības kā darījuma apstiprināšana, izpilde, novērtēšana, salīdzināšana, glabāšana un iegrāmatošana.

17. Dokumentējot pilnvaru piešķiršanu, norāda piešķirto pilnvaru veidu, personas (norādot amatu), kam piešķirtas pilnvaras, pārpilnvarojuma tiesības, kā arī visus piešķirto pilnvaru izmantošanas ierobežojumus. Sabiedrība, piešķirot amatpersonām un darbiniekiem pilnvaras, nodrošina, ka amatpersonas un darbinieki tiek iepazīstināti ar tiem piešķirtā pilnvarojuma apjomu.

18. Visiem darījumiem jābūt atļautiem ar attiecīgās amatpersonas vai darbinieka rīkojumu vai lēmumu saskaņā ar organizatoriskajā struktūrā noteiktajiem atbildības līmeņiem.

19. Būtiskiem darbības veidiem sabiedrība izstrādā un dokumentē darījumu veikšanas un kontroles kārtību. Šī kontroles kārtība ietver vismaz darījuma veicēja pilnvarošanas kārtību (t.sk. norāda dokumentus, kurus nepieciešams noformēt lēmumu pieņemšanas procesā, līdz tiek apstiprināta darījuma veikšana, un amatpersonas un darbiniekus, kuri apliecina attiecīgo lēmumu pieņemšanu), ierobežojumu noteikšanu, lai nodrošinātu darījuma atbilstību sabiedrības politikai un atbilstības likumiem, noteikumiem un standartiem, kā arī darījuma apstrādes un kontroles kārtību. Sabiedrība nodrošina, ka amatpersonas un darbinieki, kas iesaistīti šajās procedūrās minēto darījumu veikšanā, tiek iepazīstināti ar attiecīgajām procedūrām.

V. Korporatīvās vērtības

20. Sabiedrība nosaka un dokumentē sabiedrības korporatīvās vērtības, t.sk. nosaka augstus profesionālās rīcības un ētikas standartus, lai nodrošinātu, ka sabiedrības amatpersonas un darbinieki veic savus pienākumus ar vislielāko godprātību, savu amata pienākumu izpildē un lēmumu pieņemšanā ir objektīvi, ievēro atbilstības likumus, noteikumus un standartus, respektē informācijas par darījumu un biedru konfidencialitāti un komercnoslēpumu, t.sk. ievēro personas datu aizsardzības pamatprincipus, un to rīcība un uzvedība atbilst augstiem ētikas standartiem. Īpaši svarīgi, lai šie standarti vērstos pret korupciju, nelikumīgu iekšējās informācijas

izmantošanu un jebkuru citu nelikumīgu, neētisku vai apšaubāmu rīcību, kā arī mazinātu riskus, kas saistīti ar operacionālo darbību un reputācijas apdraudējumu.

21. Sabiedrība, nodrošinot interešu konflikta situāciju pārvaldīšanu, veic atbilstošus organizatoriskus un administratīvus pasākumus, kas novērš biedru vai potenciālo biedru interešu nelabvēlīgu ietekmēšanu.

22. Sabiedrība, ņemot vērā tās darbības apjomu un sarežģītību, nodrošina sabiedrības amatpersonām un darbiniekiem iespēju iekšēji ziņot (*whistle blow*) par faktiskiem vai potenciāliem iekšējās kontroles sistēmas trūkumiem, izteikt priekšlikumus to novēršanai un ziņot par nelikumīgiem vai neētiskiem darījumiem, t.sk. par interešu konflikta situācijām. Sabiedrība izstrādā un dokumentē atbilstošas procedūras, kā arī iepazīstina ar tām sabiedrības amatpersonas un darbiniekus.

VI. Sabiedrības darbības risku pārvaldīšana

23. Sabiedrība izstrādā, dokumentē un īsteno atbilstošas politikas un procedūras visu sabiedrības darbībai piemērojamā būtisko risku identificēšanai un pārvaldīšanai, t.sk. mērīšanai, novērtēšanai, kontrolei un risku pārskatu sniegšanai.

24. Sabiedrība nodrošina, ka būtisko risku identificēšanai tiek izmantoti atbilstoši kvantitatīvie un kvalitatīvie kritēriji un novērtējuma rezultāti un secinājumi ir pamatoti un dokumentēti. Atbilstoši sabiedrības darbības specifikai un veidam tiek izvērtēti vismaz šādi riski:

24.1. kredītrisks;

24.2. riski, kas rodas no riska darījumu koncentrācijas;

24.3. likviditātes risks;

24.4. operacionālais risks;

24.5. darbības atbilstības risks, t.sk. noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risks un sankciju risks;

24.6. valūtas risks;

24.7. pārējie sabiedrības darbību ietekmējošie būtiskie riski, piemēram, valsts risks, stratēģijas risks, reputācijas risks, procentu likmju risks, informācijas tehnoloģiju risks, ar ārpalpojumu izmantošanu saistītais risks, ja sabiedrība izmanto šādus pakalpojumus.

25. Sabiedrība nodrošina noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska un sankciju riska integrēšanu iestādes risku pārvaldības sistēmā, kā arī nodrošina to pārvaldīšanu atbilstoši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā un Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā, kā arī Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (tālāk tekstā – Komisija) normatīvajos noteikumos, kas nosaka sankciju riska pārvaldīšanu, noteiktajām prasībām.

26. Riskiem, kurus sabiedrība identificējusi kā tās darbībai būtiskus, sabiedrība izstrādā, dokumentē un īsteno atbilstošas risku pārvaldīšanas politikas un kontroles procedūras, kurās nosaka:

26.1. risku novērtēšanas (kvantitatīvi nenosakāmiem riskiem, piemēram, reputācijas riskam, stratēģijas riskam) un mērīšanas (riskiem, kurus iespējams kvantitatīvi izmērīt, piemēram, kredītriskam) metodes un regularitāti;

26.2. piemērotas risku kontroles procedūras, t.sk. saskaņā ar sabiedrības risku stratēģiju nosaka maksimāli pieļaujamā risku apmēra ierobežojumus un limitus, risku ierobežošanas metodes, kontroles procedūras, lai mazinātu kvantitatīvi nenosakāmus riskus, kā arī atbilstošus ierobežojumus pirms iesaistīšanās jaunu darījumu veikšanā;

26.3. kārtību, kādā sabiedrības amatpersonas regulāri saņem informāciju par sabiedrības darbībai piemītošajiem riskiem, to apmēru un tendencēm, risku ietekmi uz sabiedrības kapitāla apmēru, kā arī citu lēmumu pieņemšanai nepieciešamo informāciju;

26.4. risku pārvaldīšanas politiku un procedūru ievērošanas regulāru pārraudzīšanu un jebkuru noteikto limitu ievērošanas kontroli;

26.5. pienākumu, pilnvaru un atbildības sadalījumu risku pārvaldīšanā.

27. Sabiedrība regulāri, bet ne retāk kā reizi gadā pārskata un pilnveido risku identificēšanas un pārvaldīšanas politikas un procedūras atbilstoši pārmaiņām sabiedrības darbībā un sabiedrības darbību ietekmējošajos ārējos apstākļos. Sabiedrība izvērtē tās darbības atbilstību risku identificēšanas un pārvaldīšanas politikās un procedūrās noteiktajam, šo politiku un procedūru piemērotību un efektivitāti, kā arī to pasākumu piemērotību un efektivitāti, kurus sabiedrība veikusi, lai novērstu šajās politikās un procedūrās atklātos trūkumus.

28. Sabiedrība izstrādā, dokumentē un īsteno jaunu finanšu pakalpojumu ieviešanas politiku, kurā nosaka kārtību un prasības, kas jāievēro, ieviešot jaunus finanšu pakalpojumus, sākot piedāvāt esošos finanšu pakalpojumus jauniem tirgus segmentiem (jauniem biedriem) vai veicot būtiskas izmaiņas esošo finanšu pakalpojumu sniegšanas kārtībā. Sabiedrība nosaka:

28.1. jauno finanšu pakalpojumu definīciju;

28.2. jauno finanšu pakalpojumu atbilstību sabiedrības risku stratēģijai un ietekmi uz sabiedrības kopējo risku profilu;

28.3. amatpersonu un darbinieku sagatavotības līmeņa (t.sk. zināšanu un prasmju) novērtējumu;

28.4. sabiedrībai pieejamo resursu (t.sk. to pietiekamības un atbilstības) jaunu finanšu pakalpojumu ieviešanai novērtējumu;

28.5. tās spēju ievērot atbilstības likumus, noteikumus un standartus, ieviešot jaunus finanšu pakalpojumus.

VII. Kredītriska pārvaldīšana

29. Lai nodrošinātu efektīvu kredītriska pārvaldīšanu, sabiedrība:

29.1. papildus Krājaizdevu sabiedrību likuma 19. panta ceturtajā daļā noteiktajam izstrādā un apstiprina kārtību kredītriska pārvaldīšanai un nosaka amatpersonu un darbinieku atbildību kredītriska pārvaldīšanas jomā, nodrošinot tās darbībai atbilstošu kredītriska pārvaldīšanas vidi;

29.2. nodrošina skaidri noteiktu un saprātīgu kredītu piešķiršanas kritēriju lietošanu;

29.3. nepārtraukti veic kredītu administrēšanu un kredītriska mērīšanu, novērtēšanu un pārraudzību, tostarp:

29.3.1. analizē visu pieejamo informāciju par kredītņēmēja ienākumiem, kredītvēsturi un citu veidu atbilstošu informāciju no ārējiem avotiem (piemēram, no Kredītu reģistra, kredītinformācijas birojiem, Valsts ieņēmumu